

Fórum-színház

Önként jelentkező csoporttag játssza az egyik falusi gyereket, aki otthon azt próbálja elérni, hogy a szülője (tanári szerep) megengedjen Nahi iránt. Az osztály tagjai a társuk játékát segítik tanácsokkal.

Kiscsoportos improvizáció

Minden kiscsoport mutasson be két rövid jelenetet. Az egyik arról szóljon, milyen problémát okozhat Nahi jelenléte a faluban, a másik egy, a két fél közötti jól sikerült (mindkét számára fontos, hasznos stb.) eseményt jelenítsen meg.

Tollfosztás

Gabnai Katalin

Thália Színház, Arizona Stúdió, Budapest, 2010. április 13.

író és rendező: Balogh Rodrigó, dramaturg: Illés Márton, jelmez: Sinkovics Judit,

a rendező munkatársa: Szegedi Tamás András

A Budapesti Tavasz Fesztivál egyik izgalmasnak ígérkező előadása volt a Balogh Rodrigó közösségfejlesztői és kultúrdiplomatai, valamint produceri tevékenységéhez köthető, általa írt és rendezett játék a roma gyerekek életéről, amit néhány újság alcíme úgy reklámozott: „színház a romagyilkosságokról”. Szerecsére ez nem pontos és nem is helytálló ismertetés. Többről is, kevesebbéről is, és legfőként másról van szó. Egy életérzés költözött be a zsúfolásig megtelt kisterembe, ahol a közönség előtt egy korrektül világitott, mozdulatlan, madártarka színpadkép foglyaiként, négy belógatott függőszékben és középen egy járókának és kalitkának egyszerre tűnő ketrecben öt gyerekember (életkor szerint 10-22 évesek) szólt az egybegyűltekhöz.

A játék izgalmasnak ígérkezett, és megrázó lett. Nem azért, mert esztétikailag és színházzakmailag tökéletes volt, sőt, talán a sejthető pedagógiai eljárások egy részét is lehetne vitatni. Hanem azért, amiért minden más olyan alkalom megtapossa az embert, amikor a színházról kiderül, az élménynek csak egyes sávjai adódnak a művészi kifejezés pontosságából, a megformáltságából és az intenzitásból, van, ami ennél lényegesebb, s ez mindig a morális töltet.

Balogh Rodrigó tavaly, mint írják, „emberjogi szervezetek által feldolgozott diszkriminációs ügyekből, roma és nem roma gyerekek meggyilkolásából, valamint személyes történetekből írt színdarabot”. Alighanem azért választotta a Tollfosztás címet, mert jelen munkája során is ugyanazzal a történetmeséltetés dramaturgiával élt, mint a „De jajj...” című, cigánykabarének titulált, de inkább a roma mesekincs idézeteiből építkező Spinoza-beli játékánál. Ott szinte minden mondat népköltészeti származék volt, s kimagaslóan tehetséges, hivatásos énekes-színészek (Tompos Kátya, Zöld Csaba, Szócs Artúr, Géczi Ferenc) adták elő. Itt rádiójáték-montázsnak hatott a több mint húsz karaktert megszólaltató, rendkívül tarka felületű és kidolgozottságú szövegalap, amit a közönséggel szemben ülve, irtózatossággal tolmácsoltak a színjátszói gyakorlattal nem rendelkező fiatalok.

Balogh Rodrigó „megvarázsolta” őket, s bár láthatóan nem a nyilatkozataiban általa állandóan hangoztatott, ki tudja, honnét vett drámapedagógiai elvek szerint dolgozott velük, rendkívüli érzékenységgel, iszonyatosan nagy munkával és áldozatos odafigyeléssel betanította őket. A szöveg, amelynek jót tett volna egy keménykezű dramaturg, álom és valóság határán lebegve afféle „kis utazást” követ: öt büntetésben lévő kölyök megszökik egy általuk jelentős kritikával illetett nyári táborból, vonatra szállnak (kéregetett pénzből vett jegyekkel!), s miközben megszólják a világot, visszatévednek ugyanoda, ahonnan elindultak. A valós épületek mellett van egy transzcendens átjáróként funkcionáló pajta, amelyben egy öregasszony mesél és mesélteti őket életről, halálról. Szigorúbb szerkesztő, nagyobb gyakorlatú rendező biztosan kihúzta volna a gyerekszájából hiteltelennek ható mondatokat, a mikrofonba „köpött” beatbox effektekkel díszített, hétköznapi balladák, újságcikkfoslányokból és kabaréjellegű odaszólásokból összeálló szövegmező néhány szakasza azonban jó erejű irodalom, időnként megemelkedő mese. Gyönyörű tetőpont a szárnyaló madarak felé kilőtt sörétfelhők képe, miközben a látható kép függőszékeinek szalagjai a szó szoros értelmében szárnyakat növesztenek a gyerekekre.

Ahogy hallani, nagyon sok jelentkezőből válogatták ki a fellépő fiatalokat. Nem hallani, de sejtem, hogy menet közben is változott a csapat, ez vele jár az ilyen vállalkozásokkal. Ha egyszer Balogh Rodrigó tényleg szeretne alkalmazni pár felismerést, amire a drámapedagógia rájött a produkciókészítéssel kapcsolatban, biztosan talál helyet, ahol ezekkel találkozhat. Így inkább azt érezhetjük, hogy egy a hivatásos színházban gyakorlatot szerzett, inspiratív figyelemmel és végtelen türelemmel bíró alkotó – író a

rendező s a rendező az író – hozta magát nehéz helyzetbe. Hiába tartja ő divatos, „schimmelpfennigi” eljárásnak a hajdani irodalmi színpadok évtizedeken át dívó mozdulatlanságát, itt ez inkább csak kényeszmegoldásnak tűnik. A rendelkezésükre álló három hónap alatt nagyon sokat dolgozhattak. Ahhoz azonban, hogy az előadásban alig megcsillanó kollektív erő megjelenjék, válogatatlan gyerekcsoport, s több éves(!) fejlesztő munka szükséges, mely az esetenkénti egyéni szereplésvágyat és az óhatatlanul megjelenő felnőtt modorosságokat is jótékonyan kanalizálni képes.

Ami most összeállt, az most már így marad. Értékei letagadhatatlanok, hibáit udvariassággal lenne nem észrevenni. Viszik sokfelé, s hamarosan angolul is bemutatják. Csak kívánni lehet, hogy az a törekény és fontos mag, ami a munka lényege, ne roppanjon össze a produkció utaztatása során.

Gondolatkövetés

Telegdy Balázs könyvismertetői

Zalay Szabolcs: A konstruktív drámapedagógia alternatív áramlata

A Magyar Drámapedagógiai Iskola.

Doktori (PhD) értekezés. Pannon Egyetem, Bölcsészettudományi Kar Nyelvtudományi és Neveléstudományi Doktori Iskola, Neveléstudományi Program. Témavezető: Dr. Vassné dr. Forintos Klára

Tág összefüggéseket teremt Zalay Szabolcs, amikor bevezetőjében arról ír, hogy a korunk globális problémáival való szembenézésben, az új kihívásoknak való megfelelésben kulcsszerepe van a pedagógiának. Ahhoz azonban, hogy a pedagógia meg tudjon felelni ezeknek az elvárásoknak, jelentős változáson kell keresztül mennie, ugyanis válságban van. Nem új keletű ez, már a XIX. század végétől kibontakozó reformpedagógiák is a válságból való kilábalás megoldási kísérletei voltak. Ezeknek az irányzatoknak a fejlesztő hatása a magyar közoktatási rendszeren azonban alig érezhető, de ennél sarkosabban fogalmaz a szerző, amikor felteszi a költői kérdést, hogy „Miért van az, hogy a XXI. század elején a magyar átlag iskola még mindig unalmas, élet nélküli, antidemokratikusan működő és csak minimálisan hatékony?”. Mielőtt pedagógusi önértékünk tiltakozna az általánosító kijelentést olvasva, próbáljuk lényegét tekintve igaznak elfogadni, és gondoljunk arra, hogy az új pedagógiai módszerek és szemléletek milyen lassan vernek gyökeret a hazai gyakorlatban, és történt-e a rendszerváltás óta a közoktatás egész rendszerét érintő, a gyakorlatban is érvényesülő, valódi reform? Zalay kutatásának az alapszándéka, hogy olyan pedagógiai rendszert mutasson fel, amely képes lehet arra, hogy egy ilyen átfogó reform alapja legyen. Az ambíciózus vállalkozás két pedagógiai szemlélet ötvözésében látja az utat, létrehozva a konstruktív pedagógia és a drámapedagógia egymást erősítő, kiegészítő modelljét, a *konstruktív drámapedagógiát*. Az elméleti háttér kidolgozása, a levezetések mellett két tudományos igényű kutatás is alátámasztja az új pedagógiai rendszer működőképességét.

De ne szaladjuk előre, vissza az elméleti alapokhoz! Korunk válságjelenségei közül három olyan területet nevez meg a szerző, amelynek megoldásában az új pedagógiának véleménye szerint szerepe lehet: az információ áradatnak való kiszolgáltatottság, a tudás szétfűzöttség és az ebből adódó elidegenedés jelensége, és a gyors fejlődés, folyamatos változás. Ebből adódóan mindenféle pedagógiában kulcsszerepet kell, hogy kapjon az információfeldolgozás új módja, az összetett jelenségeket egységes egészként felmutató holisztikus szemlélet, és a gyors változásokhoz alkalmazkodó gondolkodás kialakítása. Szerzőnk állítása szerint létezik olyan pedagógia, amely a fenti kritériumoknak megfelel, mégpedig a nyolcvanas években hazánkban is megjelenő konstruktív pedagógia, amely leginkább Zsolnay József¹ munkáiban körvonalazódott, majd a kilencvenes években újabb beszámolókat, tanulmányokat írtak a témában². Ez a pedagógiaelmélet azonban komoly hiányosságokat mutat a gyakorlat terén. Az elképzelés szerint a drámapedagógiában keresendő ez a gyakorlat, ami keretbe foglalná a konstruktív pedagógiát, létrehozva a konstruktív drámapedagógia irányzatát. Nem kevesebbről van tehát szó, mint annak állításáról, hogy ebből az ötvözetből egy új, erőteljes hatású alternatív pedagógiai irányzat születhet, sőt következtetéseiben még ennél is továbbmegy, és átfogó pedagógiai rendszerről ír. Ez a kutatás első számú tézise, a második

¹ Zsolnay J. és Zsolnay I.: Mi a baj a pedagógiával: Tankönyvkiadó, Budapest, 1989. valamint Zsolnay J.: A pedagógia új rendszere címszavakban, Tankönyvkiadó, Budapest, 1997. Az irodalmi jegyzet átvétel a szerző irodalomjegyzékéből.

² Nahalka István: Konstruktív paradigma – egy új pedagógia a láthatáron (I-III). Iskolakultúra, 1997/2-4. Pécs; Feketéné Szakos Éva: Új irány a didaktikában: Ismeretelmélet alapú szubjektív vizsgálat, Új Pedagógiai Szemle, 1998/4.; Knausz Imre: A tanítás mestersege, Iskolafejlesztési Alapítvány, Budapest, 2001. Az irodalmi jegyzet átvétel a szerző irodalomjegyzékéből.